

Konu: Ruhsal İnsan
Yazı: 21

Kutsal Mekânlar

Doç. Dr. Haluk BERKMEN

Asya kıtasının büyük bir bölümüne yayılmış olan kadim kültür zamanla o bölgelerden diğer kıtalara göç ettiklerinde karşılaştıkları toplumlara dillerini, dinlerini ve geleneklerini aktarmışlardır. Bu gelenekler arasında mimari tarzı önemli bir yer tutar. Orta Asya'nın dağlık ve düzlük bölgeleri arasında yarı-göçer olarak yaşayan Ön-Türk toplulukları yazın sıcak günlerinde yüksek yaylalara yerleşir, kışın ise düz ovalara inerlerdi. Bu yaşam tarzına en uygun barınak türü kolay kurulup kolay sökülen çadırlardı. Çadırlar genellikle keçi kılından örülmüş keçe kumaşlarla örtülürdü.

Çadırların şekli yuvarlak olup geniş tabanlı ve sivri tepeli, dağ görünümünde idiler. Çadır sözü Farsça sanılsa da aslı Türkçe olan **çatmak** /uzun dalları tepede birleştirmek/ sözünden türer. Kazak Türkleri bu yapıya **Ger** adını verirler. Ger sözü de /kumaş veya hayvan postlarını germek/ anlamını taşır. Bering boğazı üzerinden Asya'dan Amerika kıtasına geçmiş olan ve bizim Kızılderili dediğimiz Ön-Türk toplulukları barınaklarına **Tipi** adını vermişlerdir. Tipi sözü de /**tepe**/ (dağın tepesi) sözünden türemiştir. Altta iki ger örneği görmekteyiz.

Ön-Türk kökenli Sümer halkı için Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ şu ifadeyi kullanmıştır:

Türklerde dağlar Tanrıya yakın sayıldığından kutsal olmuş, kurbanlar verilmiş, dağlara. Sümer'de de dağlar tanrılarla insanlar arasında bağlantı kurdukları düşüncesiyle kutsal sayılmıştır. Onun için dağ olmayan Mezopotamya da Sümerliler Tanrı evlerini yapay tepeler üzerine yapmışlardır.

(Kaynak: **Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi**, Sayı 192 – Yıl 2002 Aralık, say. 32)

Bu sözlerden anlaşıldığı üzere, kadim kutsal mekânların mimari şekli Orta Asya'nın dağlarını simgelemekte ve o bölgeden göç edip düz arazilere yerleşmiş olan insanlara geldikleri yerleri hatırlatmaktadır. İşte birkaç örnek:

Resmin sol üst köşesinde bir Etrüsk mezarı görülüyor. İtalya'nın Cerveteri kasabasında bulunan bu yapıların yuvarlak kubbeli ve dikdörtgen şeklinde girişli oluşları tesadüf değildir. Yapının şekli tümüyle Asya kökenli Türkmen çadırını ve Kazak Ger'ini andırmaktadır. Etrüsk kültürünün Asya kökenli olduğunu çeşitli yazılarımda belirttim.

Yanda görülen ev tipi Neolitik (MÖ. 10,000) dönemde hemen her yerde rastlanan türden olduğu ve sivri bir çatıya sahip olduğu biliniyor. Kadim dönemde de kutsal mekânlar sivri tepeli inşa edilmekte idiler. Bunlara en eski örnekleri Mezopotamya bölgesinde Sümer ve Elam halklarının kutsal mekânı olan **Ziggurat** denen yapılarıdır.

Alta ziggurat örnekleri görüyoruz. Solda Sümer halkının UR şehrinde inşa ettikleri ve günümüzde harabeye dönmüş ziggurat ve sağda Elam kültürünün **Durantaş** zigguratu.

Sümer UR şehrindeki Ziggurat'ın şimdiki hali

Zigguratın asıl şekli

Elam (Çogazanbil) Durantaş zigguratu

Zamanla inşa edilen birçok kutsal yapı modellerini bu zigguratlardan almışlardır. Örneğin kadim Maya ehamları aynı görüntüyü sergiler.

Maya ehamları

Alta, Asya ön-Türk kültürüne ait, Çin ülkesinde kalmış ehamları (piramitleri) görüyoruz.

Mısır ehamları da Ön-Türk kökenli Sümer kültüründe görülen Ziggurat tarzında inşa edilmişlerdir.

Bu derece uzak bölgelerde aynı yapı tarzı tesadüf olarak ortaya çıkmış olamaz. Hepsinin ortak bir kültürden ve ortak bir inanç sisteminden kaynaklanmış oldukları görüşümdedir. Bu ortak kültür de, büyük olasılıkla, Asya kökenlidir.

